

М.В. МАСЛАК, студентка економічного факультету НТУ «ХП», Харків

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В статті розглянуті основні напрямки аналізу стану нормування праці на промисловому підприємстві. Виявлені недоліки в системі управління нормуванням праці на автомобілебудівному підприємстві.

In the articles considered basic directions of analysis of the state of setting of norms of labour are on an industrial enterprise. The found out failings is in control the system setting of norms of labour on a motor industry enterprise.

Ключові слова: нормування праці, міжгалузеві та галузеві нормативи, аудит нормування праці, організаційна структура, система нормування праці, недержавні консультаційні центри.

Вступ. Економічні, політичні та фінансові умови, у яких формувався перехід до ринку, лишили безліч проблем. На сьогоднішній день велика кількість машинобудівних підприємств України знаходиться у важкому фінансовому становищі під загрозою банкрутства. Серед таких підприємств опинилася Холдингова Компанія "АвтоКрАЗ" – одна з найбільших машинобудівних компаній у Європі з випуску великовантажних автомобілів.

Постановка задачі. В кризових умовах господарювання у перехідний період розвитку вітчизняної економіки велике значення мають питання, пов'язані із виявленням та систематизацією основних проблем системи нормування праці.

Методологія. Питанням побудови системи нормування праці, управління системою нормування праці на різних рівнях управління економікою країни присвячені роботи російських науковців Генкіна Б., Петроченко П., Гальцова А., Новоложилова С., Образцова Г., Пунського Я., Шапіро І., Слезингера Г. та ін. В розробку окремих теоретичних і практичних аспектів управління системою нормування праці зробили свій внесок вітчизняні науковці Колот А., Таран Н., Гулевський Є., Белопольський М., Чумаченко М., Амоша О., Прокопенко М., Дзюба С., Семенов Г., Меліхов А., Вітвицький В., Єськов О., Потемкін Л., Блажиєвська Г., Криворучко О. та ін. Разом з тим, вплив світової кризи на економіку України вимагає новітніх підходів до проблем управління системою нормування праці та потребує їх подальше дослідження.

Результати дослідження. Оцінювання ефективності нормування праці на підприємствах не може здійснюватися стихійно, воно вимагає повсякденного аналізу й контролю за його станом з боку адміністрації ХК "АвтоКрАЗ". Аналіз

стану нормування праці є самостійним напрямком економічної роботи, що виходить за межі комплексного аналізу трудових показників на підприємстві. У процесі такого аналізу й контролю виявляються наявні недоліки з метою їхнього усунення, а також знаходяться додаткові резерви росту продуктивності праці за рахунок зниження трудомісткості виробництва продукції й більше раціонального використання фонду робочого часу.

Основними напрямками аналізу стану нормування праці в ХК “АвтоКрАЗ” виділяють:

- з'ясування фактичного охоплення працюючим нормуванням праці з метою розширення сфери застосування науково обґрунтованого нормування праці на підприємстві;
- визначення якості використовуваних норм і нормативів з праці;
- оцінка забезпеченості нормувальників методичними й нормативними матеріалами й визначення рівня кваліфікації нормувальників;
- перевірка стану організації нормувальної роботи.

Провівши аналіз оцінювання ефективності управління системою нормування праці на ХК “АвтоКрАЗ” було виявлено, що процес управління системою нормування праці охоплює всі рівні керівництва, а саме підприємство використовує стандартні державні підходи щодо проведення аналізу.

В коло питань управління системою нормування праці на державному рівні, входять, наприклад такі, як законодавче регулювання питань нормування праці; організація розробки міжгалузевих нормативів, визначення єдиного порядку встановлення і перегляду норм праці; статистичний облік виконання норм. На галузевому рівні розробляються галузеві нормативи і норми, відбувається затвердження норм і нормативів, рекомендованих для застосування на підвідомчих підприємствах, проводяться нормативно-дослідні роботи й здійснюється контроль за станом нормування праці та заходи щодо покращення стану системи нормування праці. На рівні ХК “АвтоКрАЗ” відбувається встановлення норм праці на основі міжгалузевих та галузевих нормативів, перегляд і заміна діючих норм праці більш прогресивними, приймаються взаємні зобов'язання адміністрації і працівників щодо покращення стану нормування праці, складається звітність про стан нормування праці.

Таким чином, аналізу піддаються нормативна база нормування, механізм керування й організаційно-технічного його забезпечення.

Аналіз механізму управління системою нормування праці в ХК “АвтоКрАЗ” можна зробити наступні висновки:

- наявність випадків використання нормування праці для приховування недоліків в організації праці і виробництва, низької трудової дисципліни, некомпетентності управлінського персоналу підприємств;
- недостатній рівень охоплення нормуванням праці робітників з погодинною оплатою праці, спеціалістів, службовців;
- скорочення або припинення роботи із перегляду норм праці через підвищення кваліфікації робітників та в зв'язку із зміною умов праці;
- недосконалість чинної системи стимулювання праці робітників за покращення стану нормування праці на підприємстві;
- недостатній рівень автоматизації робіт з нормування праці;
- недосконалість регулювання питань нормування праці трудовими контрактами, колективними договорами і галузевими угодами.

Вивчення фактичних даних і теоретичне дослідження показало, що необхідний новий методичний підхід до управління системою нормування праці. По-перше, в основу удосконалення діючої системи управління нормуванням праці доцільно покласти принцип доповнення чинних методів державного регулювання приватними (наприклад, створення недержавних консультаційних центрів, нормативно-дослідних організацій, залучення до вирішення питань нормування праці приватних аудиторів та аудиторських фірм), що базуються на основі урахування особливостей національного виробництва, накопиченого зарубіжними розвинутими країнами досвіду, а також економічних законів ринкового господарювання. По-друге, варто сприяти вирішенню першочергових задач поліпшення стану системи нормування праці:

- розробки нових міжгалузевих і галузевих нормативів трудових витрат, перегляду методичної бази нормування праці;
- реалізації заходів щодо підготовки в вищих навчальних закладах фахівців з нормування праці і регулярного (кожні чотири-п'ять років) підвищення їх кваліфікаційного рівня;
- удосконалення організації нормування праці на рівні підприємства, формування у керівників підприємств різноманітних форм власності нового уявлення про роль і значення нормування праці в сучасних умовах господарювання.

Проаналізувавши загальну структуру управління системою нормуванням праці на ХК "АвтоКрАЗ" ми дійшли висновку, що остання потребує удосконалення за рахунок більш повного визначення складових даного процесу.

Ми пропонуємо використання удосконаленого методичного підходу до управління системою нормування праці, який включає комплекс економіко-правових та організаційних методів впливу на підвищення ефективності використання трудових ресурсів, зниження витрат виробництва, удосконалення організаційних форм управління системою нормування праці на макро- і мікрорівні, організацію проведення нового виду аудиту - аудиту нормування праці як складової частини управлінського аудиту використання трудових ресурсів.

Враховавши виявлені в процесі дослідження недоліки діючої системи нормування праці дозволило запропонувати удосконалену модель організаційної структури управління системою нормування праці на ХК "АвтоКрАЗ" - (рис.1.).

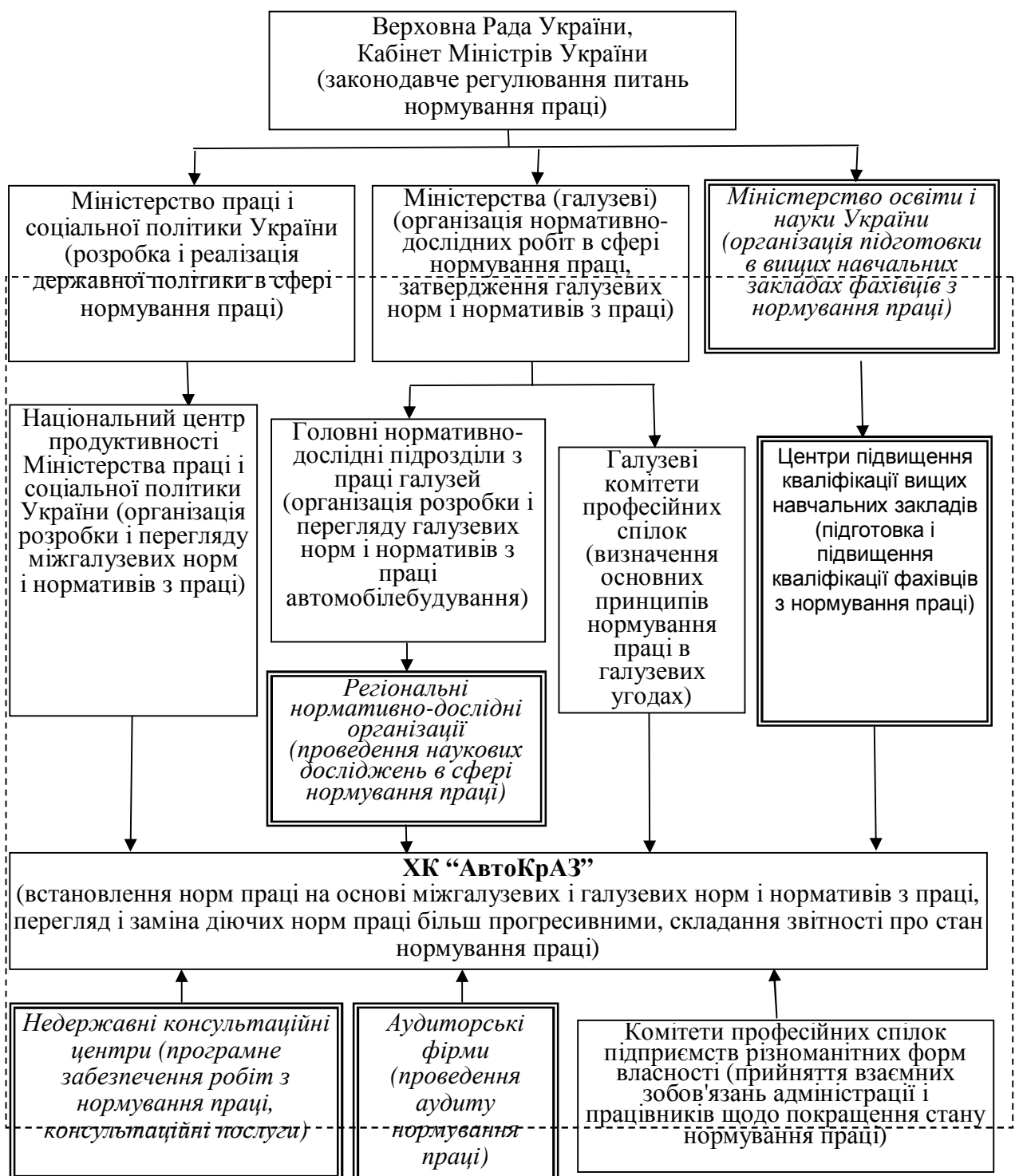

Рис. 4.1. Вдосконалення організаційної структури управління системою нормування праці ХК “АвтоКрАЗ”

Таким чином удосконалена організаційна схема показує повну підпорядкованість системи нормування праці ХК “АвтоКрАЗ” загальноукраїнській системі.

Більш детально система нормування праці на підприємстві повинна мати таку структуру – рис. 2.

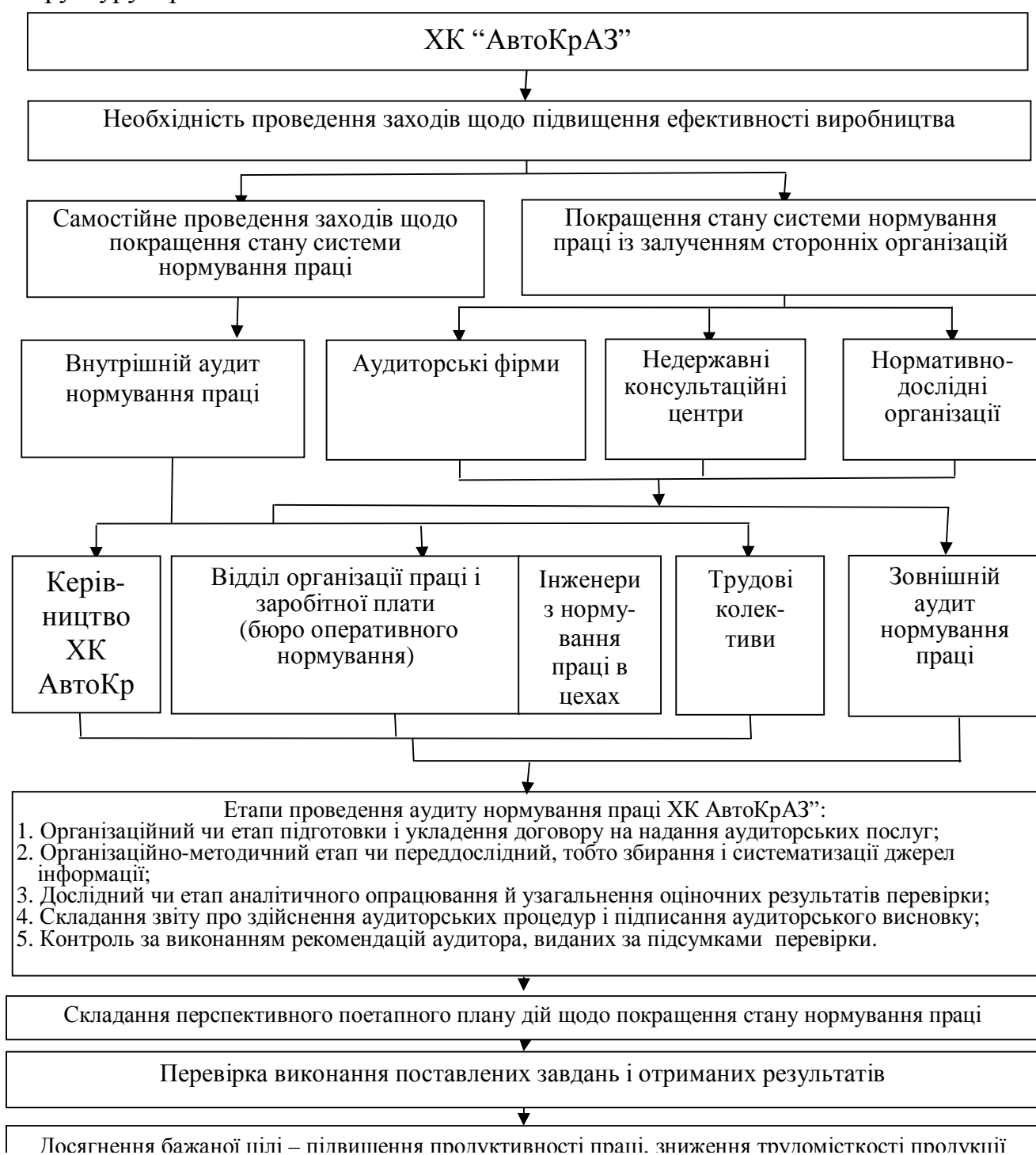

Рис.2. Модель організаційної структури управління системою нормування праці на ХК “АвтоКрАЗ”

Однією з головних умов покращення стану системи нормування праці на машинобудівних підприємствах взагалі та ХК “АвтоКрАЗ” зокрема, визначено організацію роботи із систематичного перегляду і відновлення діючих міжгалузевих і галузевих нормативів з праці, розробки нових нормативів. Тому варто відновити мережу нормативно-дослідних зовнішніх організацій та внутрішніх відділів підприємства, метою діяльності яких є аналіз тенденцій і проблем організації нормативної роботи, вивчення досвіду застосування нормативних матеріалів з праці на підприємствах галузі автомобілебудування, прогнозування потреби підприємств в цих матеріалах, розробка методичних і нормативних матеріалів за замовленнями підприємств.

Переведення вітчизняних підприємств на повний госпрозрахунок, розвиток самоуправління в трудових колективах показали необхідність залучення до системи нормування праці недержавних консультаційних центрів з метою надання науково-методичної і практичної допомоги з питань нормування праці, її оплати, соціального розвитку.

Важливим напрямком удосконалення управління системою нормування праці є впровадження аудиту, а саме, аудиту нормування праці.

Висновок. Таким чином запропонована удосконалена модель організаційної структури управління системою нормування праці на ХК “АвтоКрАЗ” є більш обґрунтованою з точки зору ієрархії та оптимального проходження потоку інформації від законодавчих органів влади до всіх підрозділів підприємства.

Використання незалежної третьої сторони – аудит нормування праці, в діяльності запропонованої схеми дає змогу оцінити ефективність використання нормування праці та можливі шляхи її збільшення.

Подано до редакції 11.03.2009